

ZORISLAV KALEB*

Prikaz Zakona o prebivalištu i obveze policijskog postupanja prema njemu

U članku se razmatraju odredbe novoga Zakona o prebivalištu. Zakon ima znatno strože odredbe u pogledu točnog prijavljivanja prebivališta te strože prekršajne sankcije, a previđa i mogućnost brisanja prebivališta za građane za koje se terenskom provjerom djelatnika policije utvrdi da ne žive na prijavljenoj adresi. Dosadašnji Zakon o prebivalištu i boravištu građana nije predviđao mogućnost odjave prebivališta osobe bez njezina osobnog zahtjeva. Stoga se često događalo da osobe koje nemaju nikakve veze s prijavljenim prebivalištem i dalje imaju isprave u kojima je ispisana adresa na kojoj ne stanuju i ostvaruju prava koja proizlaze s osnove prebivališta.

UVOD

Hrvatski sabor je 14. prosinca 2012., nakon dulje pripreme, donio novi *Zakon o prebivalištu*¹ koji je zamijenio dosadašnji *Zakon o prebivalištu i boravištu građana*². Stupio je na snagu 29. prosinca 2012. Zakon ima bitnu ulogu u pogledu radnog i poreznog prava s obzirom na to da se prema prijavljenom prebivalištu prijavljuje i plaća porez i prirez, što utječe na visinu plaće i izdatke poslodavca, te dobivanja naknada za troškove prijevoza radnika na posao i nazad.

1. DOSADAŠNJE ODREDBE ZAKONA O PREBIVALIŠTU I BORAVIŠTU GRAĐANA

Dosadašnjim *Zakonom o prebivalištu i boravištu građana* bilo je definirano prebivalište i boravište građana, propisani su postupak i uvjeti za prijavu i odjavu prebivališta, prijavu boravišta, prijavu promjene adrese stanovanja, sadržaj obrazaca prijave i odjave prebivališta, te način vođenja evidencija o navedenim prijavama odnosno odjavama.

* mr. sc. Zorislav Kaleb, sudac mentor Općinskoga kaznenog suda u Zagrebu i viši predavač na Visokoj školi tržišnih komunikacija u Zagrebu.

¹ Zakon o prebivalištu, Narodne novine 144/12. od 21. prosinca 2012.

² Narodne novine 53/91., 26/93., 29/94. i 11/00.

Odredbom članka 2. stavka 1. prvog teksta Zakona o prebivalištu i boravištu građana iz 1991.³ prebivalište je bilo definirano kao *mjesto u kojem se građanin naselio s namjerom da u njemu stalno živi i u kojem ima osigurano stalno stanovanje*, dok je odredbom stavka 2. istoga članka bilo propisano da se smatra kako građanin ima osigurano stalno stanovanje, ako ima useljiv stan po osnovi vlasništva, ugovora o najmu, podnajmu ili drugoj valjanoj pravnoj osnovi. Nakon što je Ustavni sud Republike Hrvatske u postupku ocjene ustavnosti Zakona o prebivalištu i boravištu građana svojom odlukom od 19. siječnja 2000. godine ukinuo odredbu članka 2. stavka 1. Zakona u dijelu koji glasi: *"i u kojem ima osigurano stalno stanovanje"*, prebivalište je definirano kao *mjesto u kojem se građanin naselio s namjerom da u njemu stalno živi*.⁴ Nadalje, istom odlukom Ustavni sud Republike Hrvatske je ukinuo i odredbu članka 2. stavka 2. Zakona koja je propisivala uvjete pod kojima se smatra da osoba ima osigurano stalno stanovanje (useljiv stan po osnovi vlasništva, ugovora o najmu, podnajmu ili drugoj valjanoj pravnoj osnovi), kao jedan od preduvjeta za prijavu prebivališta. Također je ukinuta i odredba članka 13. stavka 2. Zakona koja je propisivala mogućnost odbijanja prijave prebivališta, ako se ne podnesu dokazi o zaposlenju ili izvoru prihoda.

Dosadašnji Zakon o prebivalištu i boravištu građana nije predviđao mogućnost odjave prebivališta osobe bez njezina osobnog zahtjeva, pa se tako često događalo da osobe koje nemaju nikakve veze s prijavljenim prebivalištem (npr. ne stanuju odavno na prijavljenoj adresi) i dalje imaju isprave u kojima je ispisana adresa na kojoj ne stanuju i ostvaruju prava koja proizlaze iz osnove prebivališta. To je uzrokovalo određene probleme prilikom sastavljanja popisa birača, izdavanja javnih isprava s netočnim podacima, nemogućnosti pronalaženja osoba od strane sudova i drugih državnih tijela i slično. Evidencija prebivališta i boravišta građana stoga mora odgovarati stvarnom stanju nastanjenja građana, budući da se na prebivalištu temelji niz prava propisanih posebnim propisima: porezni propisi, propisi o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju, propisi o socijalnoj skrbi, propisi koji reguliraju prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, porezni propisi, radno-pravni propisi, sudska nadležnost i drugi. Građani koji u zakonom utvrđenom roku ne prijave promjene vezane uz svoje prebivalište ili boravište čine prekršaj koji je teško sankcionirati, jer se osobe nalaze na nepoznatim adresama, najčešće u inozemstvu, a pri tome se i dalje vode u evidenciji prebivališta. Zbog navedenih manjkavosti u dosadašnjem Zakonu o prebivalištu i boravištu građana, donijet je novi Zakon o prebivalištu kojim će se nastojati ukloniti poteškoće koje su nastale u primjeni prethodnog Zakona, a evidenciju prebivališta i boravišta građana u što većoj mjeri uskladiti sa stvarnim stanjem.⁵

Zakon o prebivalištu je značajan i za osiguravateljska društva, jer se prema mjestu prebivališta ili sjedišta trgovačkih društava plaća premija osiguranja za vozila, nekretnine, životno osiguranje, zatim isplaćuje šteta, utvrđuje nadležnost suda. Premija za obavezno autoosiguranje razlikuje se prema visini rizika od mjesta do mjesta prema registraciji vozila, te je uočeno da se dosta vozila registrira na području manjeg rizika gdje je i najmanja premija osiguranja. Stoga bi trebalo možda razmisliti o ukidanju razlike u visini osiguranja ovisno o zoni rizika te ih izjednačiti.

³ Narodne novine 53/91.

⁴ Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-I-496/1998 od 19. siječnja 2000. objavljena u Narodnim novinama 11/00.

⁵ Konačni prijedlog Zakona o prebivalištu, Vlada RH, Zagreb, prosinac 2012., str. 10. i dalje.

2. RAZLOZI DONOŠENJA NOVOGA ZAKONA

Novim Zakonom o prebivalištu, **prebivalište se definira kao mjesto i adresa na kojoj se osoba trajno nastanila radi ostvarivanja svojih prava i obveza vezanih uz životne interese kao što su obiteljski, profesionalni, ekonomski, socijalni, kulturni i drugi interesi.** Pojmovi **privremenog i uobičajenog** boravišta iz dosadašnjeg Zakona zamijenjeni su jedinstvenim pojmom boravišta koje se novim Zakonom definira kao mjesto i adresa u Republici Hrvatskoj gdje osoba privremeno boravi, ali se na toj adresi nije trajno nastanila. Boravište se mora prijaviti ako traje dulje od tri mjeseca ili je uvjetovano ostvarivanjem samo pojedinih prava i obveza vezanih uz životne interese kao što su zaposlenje, obrazovanje, dugotrajno liječenje i sl. Definicije pojmova prebivališta i boravišta u Zakonu ne iziskuju ispitivanje subjektivne namjere osobe o njenom trajnom nastanjenju ili pak privremenom boravljenju u nekom mjestu, nego je dovoljno utvrditi objektivne činjenice koje upućuju na trajnu povezanost osobe s nekim mjestom ili činjenice koje upozoravaju da osoba boravi u nekom mjestu privremeno.

Dosadašnji Zakon o prebivalištu i boravištu građana nije rješavao pitanje utvrđivanja prebivališta osobama koje su korisnici usluga skrbi u raznim ustanovama, a koje nemaju mjesto stanovanja niti sredstava kojima bi mogle namiriti potrebu stanovanja (beskućnici) i nemaju uvjete za prijavu prebivališta pod uvjetima koje propisuje Zakon. Naime, u primjeni dosadašnjeg Zakona uočeni su problemi koji se očituju u tome da se prenoćišta i druge ustanove koje tim kategorijama osoba pružaju usluge smještaja protive tome da se osobama kojima pružaju svoje usluge utvrdi prebivalište na adresama tih ustanova.

Novim Zakonom policijskim upravama i postajama Ministarstva unutarnjih poslova daje se nadležnost za donošenje rješenja kojim će utvrditi prebivalište beskućnicima, i to na adresama ustanova socijalne skrbi ili kod drugih pružatelja usluge smještaja. Beskućnici koji ne koriste usluge tih ustanova bit će dužni prijaviti adresu za kontakt, koja može biti kod bilo koje fizičke ili pravne osobe koja se s time usuglasi.

Hrvatski sabor je na sjednici održanoj 13. srpnja 2007. godine donio Migracijsku politiku Republike Hrvatske za 2007./2008. godinu⁶, a među mjerama i aktivnostima za provedbu migracijske politike jest i mjera kojom se zahtijeva propisivanje obveze odjave hrvatskih državljana prilikom odlaska iz zemlje na razdoblje dulje od godinu dana. Stoga je za građane koji napuštaju prebivalište u trajanju duljem od godinu dana, radi privremenog odlaska u inozemstvo, propisana obveza obavješćivanja o tome policijske uprave ili postaje na čijem području imaju prijavljeno prebivalište ili nadležne diplomatske misije – konzularnog ureda Republike Hrvatske. Nakon povratka u Republiku Hrvatsku građani su o tome dužni obavijestiti policijsku upravu ili postaju na čijem području imaju prijavljeno prebivalište. Ove odredbe su nužne i zbog primjene Uredbe (EC) 862/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. godine o Statistici Zajednice o migracijama i međunarodnoj zaštiti. Ista Uredba obvezuje države članice da izvješćuju Eurostat (*Statistical Office of the European Commission* – Europski ured za statistiku), između ostaloga o iseljavanju, kojeg definiraju kao radnju kojom osoba, koja je do tada bila uobičajeno nastanjena na teritoriju države članice, prestaje biti uobičajeno nastanjena u toj državi članici u periodu od najmanje godinu dana, odnosno u periodu za koji se očekuje da će trajati najmanje godinu dana. Da bi Republika

⁶ Narodne novine 83/07.

Hrvatska mogla provoditi odredbe navedene Uredbe, nužno je evidentirati odlaske u inozemstvo na razdoblje koje traje najmanje godinu dana.

3. BORAVIŠTE

Boravište je mjesto i adresa u Republici Hrvatskoj gdje osoba privremeno boravi, ali se na toj adresi nije trajno nastanila. Boravište u Republici Hrvatskoj mogu imati i hrvatski državljani koji žive ili borave izvan Republike Hrvatske. Boravište se prijavljuje, ako traje dulje od tri mjeseca ili je uvjetovano ostvarivanjem samo pojedinih prava i obveza vezanih za životne interese (zaposlenje, obrazovanje, dugotrajno liječenje i druge interese). **Mjesto**, prema Zakonu o prebivalištu, jest grad ili općina i naselje koje je u sastavu grada ili općine, sukladno s propisima o područnom ustrojstvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. **Adresa** prema istom Zakonu je ulica ili trg i kućni broj evidentiran u registru prostornih jedinica što ga vodi nadležno tijelo. Na adresu koja nije evidentirana u registru prostornih jedinica ne može se izvršiti prijava prebivališta ili boravišta (nepostojeća adresa).

Odredbom članka 32. Ustava Republike Hrvatske⁷ propisano je da svatko tko se zakonito nalazi na teritoriju Republike Hrvatske ima pravo slobodno se kretati i birati boravište. U skladu s navedenom ustavnom odredbom, građanin će prilikom prijave prebivališta i boravišta davati pisanu izjavu da se u mjestu i na adresi prebivališta ili boravišta nastanio. Time se građanima ne ograničava pravo na slobodno kretanje i biranje prebivališta ili boravišta, već se samo traži da potvrde da su se u mjestu i na adresi gdje prijavljuju prebivalište ili boravište nastanili. U slučaju utvrđivanja da ta izjava nije istinita može se pokrenuti prekršajni postupak zbog prekršaja propisanog Zakonom. U slučaju sumnje u danu izjavu, prije evidentiranja prijave u zbirci podataka o prebivalištu i boravištu, policijska uprava ili postaja ima ovlast izvršiti terensku provjeru na toj adresi kako bi utvrdili istinitost izjave. Ako se terenskom provjerom utvrdi da se osoba nije nastanila na adresi na kojoj želi izvršiti prijavu, policijska uprava ili postaja u zbirci podataka o prebivalištu i boravištu neće evidentirati prijavu prebivališta ili boravišta. Stranci će o tome dostaviti pisanu obavijest na adresu koju je u obrascu prijave navela kao adresu s koje se doseljava na novu adresu koju želi prijaviti. Protiv takvog postupanja policijske uprave ili postaje osoba će moći izjaviti prigovor načelniku policijske uprave, po kojem će se dalje postupati u skladu s odredbama Zakona o općem upravnom postupku.

Zakonom se uređuju postupci odjave prebivališta po službenoj dužnosti osoba za koje se ispostavi da na prijavljenoj adresi nisu nikad živjele, te osoba koje su živjele na adresi prijavljenog prebivališta, ali su odselile u neko drugo mjesto u Republici Hrvatskoj ili su iselile iz Republike Hrvatske, a nisu prijavile promjenu prebivališta odnosno odjavile prebivalište u Republici Hrvatskoj. Postupci odjave prebivališta pokretat će se po službenoj dužnosti na temelju podataka koje utvrdi sama policijska uprava ili postaja, ili podataka koje joj dostave tijela javne vlasti ili zainteresirane pravne ili fizičke osobe. Iznimno, postupci odjave neće se provoditi za osobe koje su u skladu s odredbama Zakona prijavile svoj privremeni odlazak iz Republike Hrvatske zbog privremenog rada, školovanja ili drugih razloga, kao ni za osobe koje su obuhvaćene programom obnove ili stambenog zbrinjavanja, ako im nekretnina još nije obnovljena, vraćena ili nisu na drugi način stambeno zbrinute u Republici Hrvatskoj.

⁷ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 85/10. – pročišćeni tekst.

Ako u provođenju postupka odjave prebivališta policijska uprava ili postaja dođe do podatka o mjestu u Republici Hrvatskoj u kojem osoba neprijavljeno živi, obavijestit će mjesno nadležnu policijsku upravu ili postaju, koja će osobu upozoriti na obvezu prijave prebivališta i pravne posljedice neizvršenja te obveze. Obveza je policijske uprave ili postaje da prije odjave prebivališta utvrdi činjenice i okolnosti na temelju kojih može nedvojbeno zaključiti živi li osoba na adresi prijavljenog prebivališta.

Zakonom je propisano koje sve podatke sadrži zbirka podataka o prebivalištu i boravištu i pod kojim uvjetima se može obavljati obrada osobnih podataka sadržanih u navedenoj zbirci, te davati osobni podaci korisnicima podataka. U odnosu na dosadašnji Zakon o prebivalištu i boravištu građana, propisane su strože prekršajno-pravne sankcije za osobe koje ne postupaju u skladu s njegovim odredbama.

Zakonom se uređuju uvjeti prijave i odjave prebivališta i boravišta hrvatskih državljana, vođenje zbirke podataka o prebivalištu i boravištu te postupci odjave prebivališta po službenoj dužnosti i promjena tih podataka.

Dosadašnjim Zakonom o prebivalištu i boravištu građana prebivalište je bilo definirano kao mjesto u kojem se građanin naselio s namjerom da u njemu stalno živi. Kako je subjektivni element ove definicije odnosno namjeru življenja teško provjeriti, pojam prebivalište definiran je kao mjesto u kojem se osoba trajno nastanila radi ostvarivanja svojih prava i obveza vezanih uz životne interese kao što su obiteljski, profesionalni, ekonomski, socijalni, kulturni i drugi interesi.

Boravište se prijavljuje nadležnoj policijskoj upravi ili postaji, ako traje dulje od tri mjeseca. Boravište u Republici Hrvatskoj mogu imati i hrvatski državljani koji imaju prebivalište u inozemstvu, a u Republici Hrvatskoj borave duže od tri mjeseca radi školovanja, posla, liječenja i slično. S obzirom na to da je prebivalište i boravište definirano kao mjesto i adresa, odredbama članka 2. definiran je pojam mjesta i adrese, kako ne bi bilo dvojba što označava pojedini pojam. Također je propisano da se na adrese koje nisu evidentirane u registru prostornih jedinica neće moći izvršiti prijava prebivališta ili boravišta niti promjena adrese stanovanja.

3.1. Prijava i odjava prebivališta i boravišta

Prebivalište i boravište obvezno se prijavljuje policijskoj upravi ili postaji Ministarstva unutarnjih poslova nadležnoj prema mjestu u kojem osoba ima prebivalište ili boravište. Osobi koja mijenja prebivalište ili boravište, nadležno tijelo će po službenoj dužnosti evidentirati odjavu prethodnog prebivališta ili boravišta. Osoba koja se iseljava iz Republike Hrvatske radi trajnog nastanjenja u drugoj državi dužna je odjaviti prebivalište. Odjava prebivališta podnosi se prije iseljenja. Ako osoba propusti odjaviti prebivalište prije iseljenja, odjavu mora zatražiti u roku od 15 dana od dana useljenja u drugu državu putem nadležne diplomatske misije – konzularnog ureda Republike Hrvatske u toj državi.

Evidentiranje odjave prebivališta osobe koja se iseljava iz Republike Hrvatske obavlja nadležno tijelo s čijeg područja je osoba odjavila prebivalište. Ako osoba napušta prebivalište u trajanju duljem od godinu dana radi privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske u svrhu obrazovanja, obavljanja poslova koji nisu trajnog karaktera i vezani su za određeno vremensko razdoblje, dugotrajnog liječenja i drugih razloga dužna je to prijaviti nadležnom tijelu na čijem području ima prijavljeno prebivalište, neposredno ili putem nadležne diplo-

matske misije – konzularnog ureda Republike Hrvatske u inozemstvu, uz prilaganje odgovarajuće dokumentacije o razlozima privremenog odlaska. Ako napuštanje prebivališta radi privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske potraje duže od pet godina, osoba je dužna ponovno prijaviti odsutnost iz mjesta prebivališta i prijavu obnavljati nakon svakog daljnjeg proteka razdoblja od tri godine uz prilaganje dokumentacije o razlozima boravljenja izvan Republike Hrvatske. Iste osobe su dužne u roku od 15 dana od dana povratka u Republiku Hrvatsku to prijaviti nadležnom tijelu na čijem području imaju prijavljeno prebivalište. Obveze se ne odnose na državne službenike koji se po službenoj dužnosti u ime Republike Hrvatske upućuju na rad u inozemstvo niti na članove njihovih obitelji.

Smatra se da osoba boravi izvan Republike Hrvatske duže od godinu dana i u slučaju kada ona povremeno dolazi u Republiku Hrvatsku, ali u razdoblju od godinu dana ne boravi u Republici Hrvatskoj ukupno dulje od tri mjeseca.

Zakonom je propisana mjesna nadležnost policijskih uprava i policijskih postaja Ministarstva unutarnjih poslova za provođenje postupka prijave prebivališta i boravišta te odjave prebivališta u slučaju iseljavanja iz Republike Hrvatske. Kako bi se građanima olakšao postupak vezan uz odjavu ranijeg i prijavu novog prebivališta, propisano je da će policijska uprava ili postaja na čijem području građanin prijavljuje novo prebivalište po službenoj dužnosti evidentirati odjavu prethodnog prebivališta. Osobi koja se trajno iseljava iz Republike Hrvatske, radi trajnog nastanjenja u drugoj državi, propisana je obveza odjave prebivališta prije iseljenja, a ako to propusti učiniti, odjavu može zatražiti i putem nadležne diplomatske misije – konzularnog ureda Republike Hrvatske u inozemstvu u roku od 15 dana od dana useljenja u drugu državu. Toj osobi će odjavu prebivališta evidentirati policijska uprava ili postaja na čijem području je osoba imala prijavljeno prebivalište.

Građane se obvezuje da u slučaju privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske, za koji se očekuje da će potrajati dulje od godinu dana, o tome obavijeste policijsku upravu ili postaju na čijem području imaju prijavljeno prebivalište ili najbližu diplomatsku misiju – konzularni ured Republike Hrvatske u inozemstvu, na čijem području borave. Ako osoba u inozemstvu ostane i nakon proteka pet godina od dana odlaska dužna je to ponovno prijaviti, a u slučaju dužeg ostajanja u inozemstvu prijavu mora obnavljati svake tri godine i prilagati dokumentaciju o razlozima boravljenja izvan Republike Hrvatske. U tim slučajevima osobi se neće po službenoj dužnosti odjaviti prebivalište u Republici Hrvatskoj, jer ona odgovarajućom dokumentacijom dokazuje da u inozemstvu zbog nekog razloga boravi privremeno te da joj nije namjera da se trajno iseli iz Republike Hrvatske. Navedeno je u skladu s Migracijskom politikom Republike Hrvatske za 2007./2008. godinu, koju je Hrvatski sabor donio na sjednici održanoj 13. srpnja 2007. godine, a među mjerama i aktivnostima za provedbu migracijske politike jest i mjera kojom se zahtijeva propisivanje obveze odjave hrvatskih državljana prilikom odlaska iz zemlje na razdoblje dulje od godinu dana. Ova odredba nužna je zbog primjene Uredbe (EC) 862/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. godine o Statistici Zajednice o migracijama i međunarodnoj zaštiti. Ova Uredba obvezuje države članice da izvješćuju Eurostat, između ostaloga o iseljavanju, kojeg definiraju kao radnju kojom osoba, koja je do tada bila uobičajeno nastanjena na teritoriju države članice, prestaje biti uobičajeno nastanjena u toj državi članici u periodu od najmanje godinu dana, odnosno u periodu za koji se očekuje da će trajati najmanje godinu dana. Da bi Republika Hrvatska mogla provoditi odredbe citirane Uredbe, nužno je evidentirati odlaske izvan Republike Hrvatske na razdoblje koje traje najmanje godinu dana. Tim je osobama propisana

obveza da u roku od 15 dana od dana povratka u Republiku Hrvatsku o povratku obavijeste policijsku upravu ili postaju na čijem području imaju prijavljeno prebivalište. Prema odredbi stavka 8. obveze prijave privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske koji će potrajati duže od jedne godine oslobođeni su državni službenici koji se po službenoj dužnosti u ime Republike Hrvatske upućuju na rad u inozemstvo te članovi njihovih obitelji. Definirano je kada se smatra da osoba boravi u inozemstvu duže od godinu dana.

4. UVJETI I POSTUPAK PRIJAVE I ODJAVE PREBIVALIŠTA I BORAVIŠTA

Prijava prebivališta i boravišta podnosi se u roku od 15 dana od dana nastanjenja u mjestu i na adresi prebivališta, odnosno od dana dolaska u mjesto i na adresu boravišta, a boravište se može prijaviti na razdoblje do godinu dana. Ako osoba u mjestu i na adresi prijavljenog boravišta namjerava boraviti i nakon isteka roka od godine dana, dužna je u roku od 15 dana od isteka toga roka produžiti prijavu boravišta, s time da boravište ne može trajati duže od dvije godine. U slučaju kada osoba ostaje u mjestu boravišta duže od dvije godine, više se ne radi o boravištu nego o prebivalištu te je osoba dužna prijaviti u tom mjestu prebivalište. Iznimno, boravište osoba koje se obrazuju ili koje u mjestu boravišta obavljaju poslove koji nisu trajnog karaktera, kao i osoba smještenih u raznim ustanovama, vjerskim zajednicama i drugim pravnim osobama, udomiteljskim obiteljima i kod drugih fizičkih osoba može trajati koliko traje obrazovanje, zaposlenje ili smještaj u ustanovama, drugim pravnim osobama i kod fizičkih osoba o čemu osobe moraju priložiti odgovarajuću dokumentaciju. O izvršenoj prijavi, odnosno odjavi nadležno tijelo izdaje potvrdu.

Istom odredbom se nastojalo onemogućiti zlouporabu instituta boravišta, odnosno onemogućiti građane da u mjestu u kojem žive i rade niz godina, uzastopno prijavljuju boravište, a da prebivalište imaju prijavljeno u mjestu rođenja ili u drugom mjestu u kojem rijetko borave, čime izbjegavaju svoje obveze, ponajprije prema jedinicama lokalne samouprave na čijem području žive i rade. Zakonom su propisane iznimke kada se boravište može produžavati tako da traje duže od dvije godine, koje su uvjetovane obrazovanjem, zaposlenjem na određeno vrijeme ili obavljanjem funkcije za koju osoba ima vremenski ograničen mandat te smještajem u raznim ustanovama (domovi za starije i nemoćne osobe, vjerske zajednice, učenički i studentski domovi, kaznionice, zatvori, odgojne ustanove, domovi za žrtve obiteljskog nasilja, skloništa za žrtve trgovanja ljudima i sl.). Nadležna policijska uprava ili postaja mora osobi izdati potvrdu o prijavi prebivališta i boravišta te potvrdu o odjavi prebivališta u slučaju iseljenja u inozemstvo.

Kod prijave i odjave prebivališta i boravišta i prijave privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske potrebni podaci daju se policijskoj upravi ili postaji na obrascu čiji sadržaj kao i sadržaj pisane izjave propisuje pravilnikom ministar za unutarnje poslove. Svi obrasci moraju biti dostupni osobama koje će ih koristiti. Osoba koja prijavljuje i odjavljuje prebivalište i boravište ili prijavljuje privremeni odlazak izvan Republike Hrvatske daje nadležnom tijelu podatke na propisanom obrascu. Ministar za unutarnje poslove pravilnikom propisuje sadržaj obrazaca prijave i odjave prebivališta, prijave boravišta i prijave privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske te sadržaj pisane izjave. Propisane obrasce nadležno tijelo dužno je učiniti dostupnim osobama koje ih koriste u ostvarivanju svojih prava i obveza.

Odredbom članka 9. propisano je koje podatke osoba mora dati prilikom prijave i odja-

ve prebivališta ili boravišta i prijave privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske, te je osoba obvezana na davanje točnih i istinitih podataka. Osoba koja odjavljuje prebivalište zbog iseljavanja iz Republike Hrvatske ili prijavljuje napuštanje prebivališta zbog privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske mora dati i podatke o zemlji i mjestu u koje se useljava, odnosno o zemlji i mjestu izvan Republike Hrvatske u koje privremeno odlazi. Ovi podaci se zahtijevaju radi provedbe Uredbe (EC) 862/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. godine o Statistici Zajednice o migracijama i međunarodnoj zaštiti i potrebe izvješćivanja Eurostata o migracijama.

Prilikom prijave i odjave prebivališta i boravišta osoba daje na obrascu sljedeće podatke: osobni identifikacijski broj i/ili matični broj građana, ime i prezime, rođeno prezime, ime roditelja, datum i mjesto rođenja, a za osobe rođene izvan Republike Hrvatske i država rođenja, državljanstvo, ako osoba uz hrvatsko državljanstvo ima i državljanstvo neke druge države, nacionalna pripadnost, ako se osoba želi izjasniti o svojoj nacionalnoj pripadnosti, zanimanje, školska ili stručna sprema, mjesto i adresa odakle osoba dolazi, a za osobu koja dolazi izvan Republike Hrvatske i država iz koje dolazi, mjesto i adresa na koju se prijavljuje, broj članova kućanstva na čiju se adresu osoba prijavljuje te kat, površinu i broj stana na koji se prijavljuje, ime i prezime ili naziv i sjedište stanodavca te osobni identifikacijski broj i/ili matični broj stanodavca, datum podnošenja prijave ili odjave i potpis podnositelja prijave ili odjave.

Osoba koja odjavljuje prebivalište zbog iseljavanja iz Republike Hrvatske ili prijavljuje napuštanje prebivališta zbog privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske, uz navedene podatke daje i sljedeće: mjesto i adresu prebivališta s koje se odjavljuje zbog iseljavanja iz Republike Hrvatske te zemlju i mjesto u koje se useljava i mjesto i adresu prebivališta koju napušta kao i zemlju i mjesto izvan Republike Hrvatske u koje privremeno odlazi, na koje vrijeme i razlog odlaska.

Prilikom prijave prebivališta i boravišta osoba mora dati pisanu izjavu da se u mjestu i na adresi prebivališta ili boravišta nastanila. Radi racionalnosti izjava se daje i potpisuje na obrascu na kojem se daju ostali podaci potrebni kod prijave. Time se građanima neće ograničavati pravo na slobodno kretanje i biranje prebivališta ili boravišta, već će se samo tražiti da potvrde da su se u mjestu i na adresi gdje prijavljuju prebivalište ili boravište nastanili, a u slučaju utvrđivanja da ta izjava nije istinita, moći će se pokrenuti prekršajni postupak zbog prekršaja propisanog Zakonom. Osoba koja prijavljuje prebivalište ili boravište kod druge osobe odnosno kod stanodavca, osim izjave da se u mjestu i na adresi prebivališta ili boravišta nastanila, mora pribaviti i suglasnost stanodavca za prijavu. Time se štiti pravo stanodavca te se onemogućava da treće osobe, bez njegove suglasnosti, na adresi nekretnine koju on posjeduje prijave prebivalište ili boravište. Suglasnost koju je stanodavac dao osobi kojoj daje stan na korištenje nije garancija da će ta osoba stvarno prijaviti prebivalište ili boravište. Stoga je odredbom stavka 4. članka 10. stanodavac obavezan u roku od 15 dana od dana kad je stan dao na korištenje na razdoblje duže od tri mjeseca dostaviti mjesno nadležnoj policijskoj upravi ili postaji podatke o osobi kojoj je dao stan na korištenje te o mjestu i adresi na kojoj se stan nalazi. Policijska uprava ili postaja će te podatke evidentirati u zbirci podataka o prebivalištu i boravištu. U slučaju sumnje u izjavu osobe da se u mjestu i na adresi prebivališta ili boravišta nastanila, prije evidentiranja prijave u zbirci podataka o prebivalištu i boravištu, policijska uprava ili postaja izvršit će terensku provjeru na toj adresi radi utvrđivanja istinitosti izjave. Ako se terenskom provjerom utvrdi da se osoba nije nasta-

nila na adresi na kojoj želi izvršiti prijavu, policijska uprava ili postaja u zbirci podataka o prebivalištu i boravištu neće evidentirati prijavu prebivališta ili boravišta. Stranci će o tome dostaviti pisanu obavijest na adresu koju je u obrascu prijave navela kao adresu s koje se doseljava na novu adresu koju želi prijaviti. Protiv takvog postupanja policijske uprave ili postaje osoba će moći izjaviti prigovor čelniku policijske uprave koja je mjesno nadležna prema mjestu u kojem osoba namjerava prijaviti prebivalište ili boravište, u skladu člankom 156. Zakona o općem upravnom postupku⁸. Čelnik policijske uprave će povodom prigovora donijeti rješenje protiv kojeg nezadovoljna stranka može pokrenuti upravni spor u skladu sa Zakonom o upravnim sporovima.⁹

Člankom 11. Zakona propisana je obveza pravnih osoba, obrtnika i fizičkih osoba koje pružaju usluge smještaja da prijave policijskoj upravi ili postaji na čijem se području nalaze boravište osoba kojima pružaju usluge smještaja duže od tri mjeseca.

4.1. Prijava i odjava prebivališta i boravišta za maloljetne osobe i osobe lišene poslovne sposobnosti

Prijava i odjava prebivališta i boravišta podnosi se osobno, a prijave za maloljetne osobe i osobe lišene poslovne sposobnosti podnose roditelji odnosno skrbnici. Maloljetnoj osobi se prebivalište prijavljuje na adresi na kojoj su prijavljeni njeni roditelji, a ako su roditelji prijavljeni na različitim adresama, prebivalište se maloljetnoj osobi prijavljuje na adresu jednog od roditelja uz suglasnost drugog roditelja koji na toj adresi nije prijavljen. Prijava ili odjava prebivališta i boravišta, odnosno prijava privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske podnosi se osobno. Prijave za maloljetne osobe i osobe potpuno lišene poslovne sposobnosti te osobe djelomično lišene poslovne sposobnosti u pogledu davanja izjava ili poduzimanja radnji koje se odnose na osobna stanja u upravnoj stvari koja je predmet postupka podnose njihovi roditelji, odnosno skrbnici. Kada roditelji maloljetne osobe imaju prijavljeno prebivalište ili boravište na različitim adresama, prebivalište ili boravište maloljetne osobe prijavljuje se na adresi jednog roditelja, uz suglasnost drugog roditelja.

Ako roditelji maloljetne osobe ne žive u obiteljskoj zajednici, zahtjev podnosi roditelj s kojim maloljetna osoba živi na temelju odluke nadležnog tijela, a prebivalište maloljetne osobe prijavljuje se na adresi tog roditelja. U situaciji kada roditelji maloljetne osobe ne žive u obiteljskoj zajednici, a nije donesena odluka nadležnog tijela o tome s kojim će roditeljem maloljetna osoba živjeti, prebivalište maloljetne osobe prijavljuje se na adresi roditelja s kojim živi, uz suglasnost centra za socijalnu skrb. U slučaju da roditelji maloljetne osobe ne žive u obiteljskoj zajednici, prijavu prebivališta maloljetne osobe može podnijeti samo roditelj s kojim maloljetna osoba živi na temelju odluke nadležnog tijela i prebivalište maloljetne osobe može se prijaviti samo na adresi tog roditelja. Međutim, u praksi se događa da do donošenja odluke nadležnog tijela o tome s kojim će roditeljem maloljetna osoba živjeti prođe dosta vremena te se maloljetnoj osobi ne može prijaviti prebivalište na adresi jednog roditelja bez suglasnosti drugog roditelja, koji obično odbija dati suglasnost. Bez prijavljenog prebivališta maloljetna osoba je onemogućena u ostvarivanju određenih prava koja proizlaze iz prebivališta, primjerice pravo na zdravstvenu zaštitu ili pravo na upis u predškolske

⁸ Narodne novine 47/09.

⁹ Narodne novine 20/10. i 143/12.

ili školske ustanove. Kako bi se izbjegle navedene situacije, propisano je da će se u slučajevima kad još nije donesena odluka nadležnog tijela o tome s kojim će roditeljem maloljetna osoba živjeti, maloljetnoj osobi prebivalište prijaviti na adresi roditelja s kojim stvarno živi, uz suglasnost centra za socijalnu skrb. Prijedlog za dodavanje ovakve odredbe uputila je i pravobraniteljica za djecu Republike Hrvatske.

5. PREBIVALIŠTE BESKUĆNIKA

Člankom 6. Zakona policijskim upravama i postajama Ministarstva unutarnjih poslova daje se ovlast za donošenje rješenja kojim će utvrditi prebivalište beskućnicima, i to na adresama ustanova socijalne skrbi ili kod drugih pružatelja usluge smještaja, jer se radi o osobama koje nemaju prebivalište prema odredbama ovoga Zakona, tako da su to jedine adrese s kojima imaju neku vezu. Jasno je da ustanove socijalne skrbi nisu stambeni objekti i na adresama tih ustanova se ne može prijavljivati prebivalište u smislu definicije prebivališta (čl. 2. st. 1.), ali u ovom slučaju se i ne radi o prijavi prebivališta od strane beskućnika nego o utvrđivanju prebivališta rješenjem policijske uprave ili postaje, kako bi beskućnik na temelju utvrđenog prebivališta mogao ishoditi osobnu iskaznicu, kao osnovnu identifikacijsku ispravu i ostvarivati određena prava koja proizlaze iz prebivališta. Beskućnici koji ne koriste usluge tih ustanova bit će dužni prijaviti adresu za kontakt, koja može biti kod bilo koje fizičke ili pravne osobe koja se s time suglasi.

Beskućnici kod prijave adrese za kontakt daju nadležnom tijelu i podatke o adresi za kontakt i imenu i prezimenu fizičke osobe ili nazivu i sjedištu pravne osobe kod koje prijavljuju adresu za kontakt te njihovu suglasnost. Osoba je dužna prilikom prijave i odjave dati točne i istinite podatke.

Osobi koja nema mjesto i adresu stanovanja niti sredstava kojima bi mogla namiriti potrebu stanovanja (beskućnik), nadležno tijelo će iznimno rješenjem utvrditi prebivalište na adresi ustanove socijalne skrbi ili kod drugih pružatelja usluge smještaja. Protiv rješenja o utvrđivanju prebivališta, beskućnik i pružatelji usluge smještaja mogu pokrenuti upravni spor. Beskućnici koji ne koriste usluge ustanova iz stavka 1. ovoga članka dužni su nadležnom tijelu prijaviti adresu za kontakt, koja može biti kod fizičke ili pravne osobe uz njihovu suglasnost.

6. PRIJAVA PREBIVALIŠTA OSOBA SMJEŠTENIH U RAZNIM USTANOVAMA

Člankom 7. propisana je obveza osoba koje su smještene u raznim ustanovama da prijave boravište na adresama tih ustanova, sukladno s pravilima o unutarnjem redu tih ustanova. Te osobe umjesto boravišta mogu prijaviti i prebivalište na adresama ustanova u kojima su smještene, ako već nemaju prijavljeno prebivalište u nekom drugom mjestu.

Tako vojne osobe koje stanuju u vojarnama ili drugim vojnim ustanovama, osobe smještene u objektima posebne namjene ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, domovima za starije i nemoćne osobe, učeničkim i studentskim domovima te osobe smještene u kazni-onicama, zatvorima, maloljetničkim zatvorima i odgojnim ustanovama, domovima za žrtve obiteljskog nasilja i skloništima za žrtve trgovanja ljudima, dužne su prijaviti boravište, a mogu prijaviti i prebivalište na adresama ustanova u kojima su smještene, u skladu s pravilima o unutarnjem redu tih ustanova.

7. UTVRĐIVANJE STVARNOG PREBIVALIŠTA I ODJAVA IZ ZBIRKE PODATAKA O PREBIVALIŠTU I BORAVIŠTU

Policijskim upravama dane su ovlasti da donose po službenoj dužnosti rješenja o odjavi prebivališta osoba za koje se utvrdi da na prijavljenoj adresi prebivališta nisu nikad živjele te osoba koje su živjele na adresi prijavljenog prebivališta, ali su odselile u neko drugo mjesto u Republici Hrvatskoj ili su iselile iz Republike Hrvatske, a nisu prijavile promjenu prebivališta odnosno odjavile prebivalište u Republici Hrvatskoj. Moguće je donijeti rješenje o odjavi i za osobe koje žive ne drugoj nepoznatoj adresi na području istog grada (npr. Zagreba). Postupci odjave pokretat će se po službenoj dužnosti na temelju podataka koje utvrdi policijska uprava ili podataka koje joj dostave tijela javne vlasti ili zainteresirane pravne i fizičke osobe. Tijela javne vlasti moraju obavijestiti nadležnu policijsku upravu kada u provođenju postupaka iz svoje nadležnosti dođu do saznanja da osoba ne živi na adresi prijavljenog prebivališta. Prije donošenja rješenja o odjavi prebivališta policijska uprava mora utvrditi činjenice i okolnosti na temelju kojih može nedvojbeno zaključiti živi li osoba na adresi prijavljenog prebivališta.

Iznimno, postupci odjave neće se provoditi za osobe koje su napustile prebivalište radi privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske (čl. 3. st. 5.) te ako su svoj odlazak prijavile u skladu s odredbama ovoga Zakona. Postupci odjave neće se provoditi za osobe koje su obuhvaćene programom obnove ili stambenog zbrinjavanja, ako im nekretnina još nije obnovljena, vraćena ili nisu na drugi način stambeno zbrinute u Republici Hrvatskoj.

Policijska uprava na čijem području osoba ima prijavljeno prebivalište po službenoj će dužnosti donijeti rješenje o odjavi prebivališta osobe, ako se terenskom provjerkom utvrdi da osoba stvarno ne živi na prijavljenoj adresi ili o tome bude obaviještena od strane tijela javne vlasti te drugih pravnih i fizičkih osoba.

Tijela javne vlasti koja u provođenju postupaka iz svoje nadležnosti dođu do saznanja da osoba ne živi na adresi prijavljenog prebivališta, dužna su o tome izvijestiti nadležnu policijsku upravu. Prije donošenja rješenja o odjavi prebivališta osobe, nadležna policijska uprava mora utvrditi činjenice i okolnosti na temelju kojih se može nedvojbeno zaključiti živi li osoba na adresi prijavljenog prebivališta.

Nadležna policijska uprava će postupiti u skladu s odredbama ovoga članka i u slučaju kada utvrdi da se osoba iselila s područja Republike Hrvatske, a nije odjavila prebivalište kod nadležnog tijela ili putem nadležne diplomatske misije – konzularnog ureda Republike Hrvatske u inozemstvu. Iznimno, nadležna policijska uprava neće donijeti rješenje o odjavi prebivališta osoba koje su imale prijavljeno prebivalište u skladu s propisima važećim do stupanja na snagu ovoga Zakona ako su: napustile prebivalište radi privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske i o tome obavijestile nadležno tijelo u skladu s odredbama članka 3. stavaka 5. i 6. ovoga Zakona, te su o razlozima privremenog odlaska priložile odgovarajuću dokumentaciju i obuhvaćene programom obnove ili stambenog zbrinjavanja, a nekretnina im još nije obnovljena, vraćena ili nisu na drugi način stambeno zbrinute u Republici Hrvatskoj.

Protiv rješenja žalba nije dopuštena, ali se može pokrenuti upravni spor. Ako u provođenju postupka odjave prebivališta po službenoj dužnosti policijska uprava dođe do podatka o mjestu u Republici Hrvatskoj u kojem osoba neprijavljeno živi, obavijestit će mjesno nadležnu policijsku upravu ili postaju, koja će upozoriti osobu na obvezu prijave prebivališta i pravne posljedice neizvršenja te obveze.

Nadležno tijelo na čijem području osoba stvarno prebiva upozorit će osobu na obvezu prijave prebivališta i pravne posljedice neizvršenja te obveze (čl. 13. Zakona).

8. ZBIRKA PODATAKA O PREBIVALIŠTU I BORAVIŠTU I KORIŠTENJE PODATAKA

Člankom 14. propisano je da je voditelj zbirke podataka o prebivalištu i boravištu Ministarstvo za unutarnje poslove, te koje podatke sadrži zbirka osobnih podataka o prebivalištu i boravištu. Navedena zbirka podataka vodi se na središnjem informacijskom sustavu ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, a adresni podaci moraju biti usklađeni s propisima kojima se uređuje vođenje prostornih jedinica. Ministru nadležnom za unutarnje poslove daje se ovlast da pravilnikom propiše način vođenja zbirke podataka o prebivalištu i boravištu. Voditelj zbirke podataka o prebivalištu i boravištu dužan je nadležnom tijelu koje vodi registar birača elektroničkim putem bez odgode dostavljati podatke o svim promjenama u zbirci podataka za osobe koje su navršile 18 godina života, u skladu s odredbama zakona kojim se uređuje vođenje registra birača.

Zbirka podataka o prebivalištu i boravištu sadrži podatke o osobama: koje imaju prijavljeno prebivalište na području Republike Hrvatske, koje su prijavile boravište na području Republike Hrvatske, koje su odjavile prebivalište zbog trajnog iseljenja iz Republike Hrvatske i koje su nadležnom tijelu prijavile privremeni odlazak izvan Republike Hrvatske koji traje duže od godinu dana.

Zatim sadrži podatke o: svim prijavljenim prebivalištima i boravištima, utvrđenim prebivalištima i adresama za kontakt beskućnika, osobama kojima je po službenoj dužnosti objavljeno prebivalište, obavijestima osoba koje su dale stan na korištenje drugim osobama na razdoblje duže od tri mjeseca i adresama za dostave u sudskim postupcima koje su osobe nadležnom tijelu prijavile u skladu s odredbama propisa kojim je uređen parnični postupak.

Člankom 15. propisano je pod kojim se uvjetima može vršiti obrada osobnih podataka sadržanih u zbirci podataka o prebivalištu i boravištu te davati podaci iz te zbirke. Obrada osobnih podataka sadržanih u zbirci podataka o prebivalištu i boravištu i davanje podataka iz te zbirke primateljima obavlja se pod uvjetima propisanim zakonom kojim je uređena zaštita osobnih podataka. Ministarstvo za unutarnje poslove dužno je na zahtjev državnih tijela te pravnih osoba i građana koji za to imaju pravni interes dati podatke iz zbirke podataka o prebivalištu i boravištu. Ministarstvo za unutarnje poslove odbit će dati podatke iz zbirke podataka o prebivalištu i boravištu, ako podnositelj zahtjeva ne dokaže postojanje pravnog interesa ili ako postoji osnovana sumnja da će podatke iz te zbirke zlouporabiti.

9. PREKRŠAJNE ODREDBE

Odredbama članaka 16. i 17. Zakona propisane su sankcije za osobe koje ne postupaju u skladu s odredbama Zakona. Novčanom kaznom od 500,00 do 5.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj fizička osoba:

- 1) koja u propisanom roku ne prijavi prebivalište ili boravište ili radi iseljenja iz Republike Hrvatske ne odjavi prebivalište ili ne produži prijavu boravišta,
- 2) koja napušta prebivalište u trajanju duljem od godinu dana, radi privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske, a o tome ne obavijesti nadležno tijelo na čijem

području ima prijavljeno prebivalište, neposredno ili putem nadležne diplomatske misije – konzularnog ureda Republike Hrvatske u inozemstvu ili nadležno tijelo ne obavijesti o svojem povratku u Republiku Hrvatsku,

- 3) koja prilikom prijave i odjave prebivališta i boravišta da netočne ili neistinite podatke,
- 4) koja prilikom prijave prebivališta i boravišta da lažnu izjavu da se u mjestu i na adresi prebivališta ili boravišta nastanila i
- 5) koja daje stan na korištenje drugoj osobi na razdoblje duže od tri mjeseca, a ne dostavi nadležnom tijelu u roku od 15 dana od dana kad je stan dala na korištenje podatke o osobi kojoj je stan dala na korištenje te mjestu i adresi na kojoj se stan nalazi.

Novčanom kaznom od 5.000,00 do 15.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba, obrtnik ili fizička osoba koja pruža usluge smještaja, a nadležnom tijelu ne prijavi boravište osoba kojima pruža usluge smještaja duže od tri mjeseca. Za isti prekršaj kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 do 5.000,00 kuna i odgovorna osoba u pravnoj osobi.

10. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE ZAKONA

Zakon na kraju navodi prijelazne i završne odredbe te osobe koje su prijavile prebivalište prije stupanja na snagu Zakona nisu dužne ponovno prijaviti prebivalište, ako i dalje žive u mjestu i na adresi prijavljenog prebivališta. Iznimno osobe kojima je danom stupanja na snagu ovoga Zakona istekao rok važenja osobne iskaznice više od 15 dana ili koje nikad nisu ishodile osobnu iskaznicu, te osobe koje imaju prijavljeno prebivalište na adresama koje nisu evidentirane u registru prostornih jedinica, dužne su u roku od godine dana od stupanja na snagu Zakona nadležnom tijelu ponovno prijaviti prebivalište.

Za iste osobe koje u roku od godine dana od stupanja na snagu Zakona ponovno ne prijave prebivalište izvršit će se odjava prebivališta u zbirci podataka o prebivalištu i boravištu. Osobe koje se na dan stupanja na snagu Zakona nalaze izvan Republike Hrvatske duže od godinu dana u smislu odredbe članka 3. stavka 5. Zakona, dužne su u roku od godine dana od stupanja na snagu ovoga Zakona o tome obavijestiti nadležno tijelo na čijem području imaju prijavljeno prebivalište neposredno ili putem nadležne diplomatske misije – konzularnog ureda Republike Hrvatske, te o razlozima boravka izvan Republike Hrvatske priložiti odgovarajuću dokumentaciju.

Osobe koje su obuhvaćene programom obnove ili stambenog zbrinjavanja i nalaze se izvan Republike Hrvatske, a nekretnina im još nije obnovljena, vraćena ili nisu na drugi način stambeno zbrinute u Republici Hrvatskoj, dužne su u roku od godine dana od stupanja na snagu Zakona o tome obavijestiti nadležno tijelo na čijem području imaju prijavljeno prebivalište, neposredno ili putem nadležne diplomatske misije – konzularnog ureda Republike Hrvatske. Za osobe koje u roku od godine dana od stupanja na snagu ovoga Zakona ne obavijeste nadležno tijelo pokrenut će se po službenoj dužnosti postupci odjave prebivališta.

Osobe koje su prijavile prebivalište prije stupanja na snagu Zakona oslobođene su obveze prijave prebivališta prema odredbama ovoga Zakona, ako i dalje žive u mjestu i na adresi prijavljenog prebivališta. Te obveze nisu oslobođene osobe koje su prijavile prebivalište prije stupanja na snagu Zakona, ali nemaju važeću osobnu iskaznicu. Te osobe su dužne u roku od godine dana od stupanja na snagu ovoga Zakona nadležnom tijelu ponovno prijaviti prebivalište. Naime, sama činjenica da osoba nije ishodila novu osobnu iskaznicu u roku od

15 dana od isteka roka važenja prethodne, ili da osoba nikad nije ishodila hrvatsku osobnu iskaznicu, kao osnovnu identifikacijsku ispravu koja joj je potrebna u obavljanju niza pravnih poslova, dovodi do sumnje da osoba ne živi na adresi prijavljenog prebivališta. Također, osobe koje imaju prijavljeno prebivalište na adresama koje nisu evidentirane u registru prostornih jedinica, dužne su u roku od godine dana od stupanja na snagu Zakona ponovno prijaviti prebivalište. Ako iste osobe u roku od godinu dana od stupanja na snagu ovoga Zakona ponovno ne prijave prebivalište, izvršit će se odjava njihovog prebivališta u zbirci podataka o prebivalištu i boravištu.

Osobama koje se danom stupanja na snagu ovoga Zakona nalaze u inozemstvu duže od godinu dana zbog privremenog rada, školovanja ili zbog drugih razloga, ostavljen je rok od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona u kojem o tome moraju obavijestiti policijsku upravu ili postaju na čijem području imaju prijavljeno prebivalište ili nadležnu diplomatsku misiju – konzularni ured Republike Hrvatske na čijem području borave u inozemstvu. Ista obveza je propisana i za osobe koje su obuhvaćene programom obnove ili stambenog zbrinjavanja i nalaze se u inozemstvu, a nekretnina im još nije obnovljena, vraćena ili nisu na drugi način stambeno zbrinute u Republici Hrvatskoj. Za osobe koje ne ispune propisane obveze pokrenut će se po službenoj dužnosti postupci odjave prebivališta u zbirci podataka o prebivalištu i boravištu.

Potrebne podzakonske propise trebao je donijeti u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu Zakona ministar za unutarnje poslove, a do stupanja na snagu novog podzakonskog propisa, ostaje na snazi Pravilnik o obrascima i evidenciji prijave prebivališta i boravišta građana¹⁰. Ministru za unutarnje poslove dana je ovlast da u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona propiše sadržaj obrazaca prijave i odjave prebivališta i prijave boravišta, te način vođenja zbirke podataka o prebivalištu i boravištu.

Postupci započeti prije stupanja na snagu Zakona o prebivalištu dovršit će se prema odredbama Zakona o prebivalištu i boravištu građana koji prestaje važiti danom stupanja na snagu Zakona o prebivalištu.

11. UMJESTO ZAKLJUČKA

Dosadašnji Zakon o prebivalištu i boravištu građana nije predviđao mogućnost odjave prebivališta osobe bez njezina osobnog zahtjeva, pa se tako često događalo da osobe koje nemaju nikakve veze s prijavljenim prebivalištem i dalje imaju isprave u kojima je ispisana adresa na kojoj ne stanuju i ostvaruju prava koja proizlaze s osnove prebivališta. Evidencija prebivališta i boravišta građana stoga mora odgovarati stvarnom stanju nastanjenja građana, jer se na prebivalištu temelji niz prava propisanih posebnim propisima, primjerice porezni propisi, propisi o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju, propisi o socijalnoj skrbi, propisi koji reguliraju prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, porezni propisi, radno-pravni propisi, sudska nadležnost i drugi. Također građani koji u zakonom utvrđenom roku ne prijave promjene vezane uz svoje prebivalište ili boravište čine prekršaj koji je teško sankcionirati, jer se osobe nalaze na nepoznatim adresama, najčešće u inozemstvu, a pri tome se i dalje vode u evidenciji prebivališta. Zbog toga je i donijet novi Zakon o prebivalištu.

Engl.: Preview of the law on Permanent Residence and police proceedings with this regard

¹⁰ Narodne novine, 54/91., 67/96., 149/02., 155/08. i 26/09.